

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรไทย ดังนี้

ก. ศึกษาลักษณะปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบแนวโน้มของความสัมพันธ์ดังกล่าวในระหว่างข้อมูลการสำรวจในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 ในส่วนนี้วิเคราะห์โดยใช้สถิติแบบตารางไขว้ (Cross-Tabulation) และการวิเคราะห์สมการถดถอยลอจิต (Logit Regression)

ข. ศึกษาลักษณะปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชากรไทยให้ความสนใจมากที่สุด และเปรียบเทียบความแตกต่างในลักษณะความสัมพันธ์ในระหว่างข้อมูลการสำรวจในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 ในส่วนนี้วิเคราะห์โดยใช้สถิติแบบตารางไขว้ และแบบจำลองถดถอยลอจิต (Multinomial Logit Regression)

ทั้งนี้ข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังกล่าวได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ให้นำข้อมูลบางส่วนของโครงการสำรวจสถิติสังคม การสำรวจทัศนคติของประชากรทางสังคม พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 ที่ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกของครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั่วราชอาณาจักร โดยมีผู้ตอบสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 22,899 รายในปี พ.ศ. 2536 และ 20,843 รายในปี พ.ศ. 2541 และผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1. ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรไทย

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 แล้ว พบว่า สัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 54.7 เป็นร้อยละ 60.6 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีดังนี้

เพศ จากการวิเคราะห์แบบตารางไขว้และสมการถดถอยลอจิตได้ผลการศึกษาเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เพศชายมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าเพศหญิง ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีรูปแบบเดียวกันทั้ง 2 ปี พ.ศ. ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความเปลี่ยนแปลงของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในช่วง 5 ปี

(พ.ศ. 2536-2541) ก็พบว่าสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้ง 2 กลุ่มเพศ

อายุ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านอายุในข้อมูลทั้ง 2 ชุด พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านอายุกับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์แบบตารางไขว้หรือสมการถดถอยลอจิสติกก็ตาม กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนความเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมจาก พ.ศ. 2536-2541 นั้นพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุ

สถานภาพสมรส จากการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรเป็นแบบเดียวกันทั้ง 2 ปี พ.ศ. ที่สำรวจ โดยผู้ที่เป็นโสดจะมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่สถานภาพสมรสอื่นๆ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อวิเคราะห์ในระดับหลายตัวแปรกลับพบว่าผู้ที่สมรสแล้วมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่เป็นโสดและผู้ที่มีสถานภาพหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมระหว่าง 2 ปี พ.ศ. ที่ทำการสำรวจ พบว่า สัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นในทุกกลุ่ม

ระดับการศึกษา การศึกษาในประเด็นนี้ได้ผลที่สอดคล้องกันทั้งในระดับ 2 ตัวแปรและหลายตัวแปร รวมถึงมีแบบแผนเดียวกันทั้งในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาค่ำกว่าซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในช่วง 5 ปี ได้พบข้อมูลที่น่าสนใจคือ ในกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลง ในขณะที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาค่ำกลับมีสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรพบว่าข้อมูลทั้ง 2 ปีที่สำรวจมีลักษณะเดียวกันคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่ามีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาที่ได้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นๆ แล้วกลับพบว่า ตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด นอกจากนี้เมื่อศึกษาเปรียบเทียบสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมระหว่างข้อมูลสถิติของทั้ง

2 พ.ศ. ที่สำรวจ ข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่ม

อาชีพ ผลการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลระหว่าง พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 พบว่าแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอาชีพกับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีลักษณะเดียวกันทั้งการวิเคราะห์ระดับ 2 ตัวแปรและระดับหลายตัวแปร กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพ วิชาชีพ วิชาการและบริหารจะมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ประกอบอาชีพอื่นๆ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับความเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุดพบว่า กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพ วิชาการและบริหาร และกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเสมียนและบริหารมีสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลง ในขณะที่กลุ่มผู้ประกอบอาชีพอื่นๆ กลับมีทิศทางของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

รายได้ของครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ทั้งในระดับ 2 ตัวแปรและระดับหลายตัวแปร พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าจะมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมได้พบข้อมูลที่น่าสนใจคือ กลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้สูงจะมีสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลง แต่ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกลับมีสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

เขตที่อยู่อาศัย ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยกับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับ 2 ตัวแปร พบว่า แบบแผนความสัมพันธ์เป็นไปในทางเดียวกันทั้ง 2 พ.ศ. กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อวิเคราะห์ในระดับหลายตัวแปรพบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ยังคงเป็นเช่นเดิมแต่มีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะข้อมูล พ.ศ. 2541 เท่านั้น สำหรับการเปรียบเทียบสัดส่วนของความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในช่วง 5 ปีดังกล่าว ข้อมูลทางสถิตินี้ได้ชี้ให้เห็นว่าประชากรทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ภาคที่อยู่อาศัย ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านภาคที่อยู่อาศัยกับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 ด้วยตารางไขว้ พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จะมีความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการวิเคราะห์สมการ

2. ประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชากรไทยสนใจมากที่สุด

การศึกษาในระดับลึกเฉพาะกลุ่มประชากรที่รายงานว่าให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ถึงประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ทั้งข้อมูลในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 กลุ่มปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินเป็นกลุ่มปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความสนใจมากที่สุดแต่มีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 67.0 เป็นร้อยละ 44.0 สำหรับปัญหามลพิษทางอากาศ เสียง และอื่นๆ ซึ่งได้รับความสนใจรองลงมากลับมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.0 เป็นร้อยละ 32.8 รวมถึงปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตราย และมลพิษทางน้ำ ซึ่งได้รับความสนใจเป็นลำดับสุดท้าย ก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14.0 เป็นร้อยละ 23.2 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุดคือ

เพศ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศกับประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุดระหว่าง พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 ในระดับ 2 ตัวแปร พบว่า ข้อมูลทั้ง 2 ชุดมีรูปแบบเดียวกัน กล่าวคือ ประชากรเพศชายจะมีความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากกว่าประชากรเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงจะให้ความสนใจต่อปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตรายและมลพิษทางน้ำและปัญหามลพิษทางอากาศ เสียงและอื่นๆ มากกว่าเพศชาย ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยลอจิสต์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลให้เกิดความแตกต่างในประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุดเฉพาะในปี พ.ศ. 2541

อายุ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอายุ กับประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุดโดยใช้ตารางไขว้ พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นแบบแผนเดียวกันทั้งใน ปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดิน และปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตราย และมลพิษทางน้ำมากกว่าผู้มีอายุน้อยกว่า ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีอายุน้อยจะให้ความสนใจต่อปัญหามลพิษทางอากาศ เสียง และอื่นๆ มากกว่า และเมื่อวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยลอจิสต์ พบว่า อายุทำให้เกิดความแตกต่างในประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะในปี พ.ศ. 2541

สถานภาพสมรส การศึกษาโดยใช้สถิติวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปรพบว่า ทิศทางของความสัมพันธ์เป็นแบบเดียวกันในข้อมูลทั้ง 2 ชุด กล่าวคือ ประชากรที่สมรสแล้วจะให้ความสนใจต่อปัญหา

การทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรส
อื่นๆ กลุ่มผู้เป็น โสดจะมีความสนใจต่อปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตรายและมลพิษทางน้ำและ
ปัญหามลพิษทางอากาศ เสียงและอื่นๆ มากที่สุด ผลการศึกษานี้เป็นไปตามสมมติฐานและมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ และเมื่อวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยลอจิต พบว่า ตัวแปรสถานภาพสมรสมีอิทธิพลให้
เกิดความแตกต่างในประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะในปี
พ.ศ. 2541 กล่าวคือ ผู้ที่มีสถานภาพหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่จะมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจต่อ
ปัญหามลพิษทางอากาศ เสียงและอื่นๆ มากกว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

ระดับการศึกษา จากผลการวิเคราะห์ด้วยตารางไขว้ พบว่า ประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำ
กว่าจะมีความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมาก
กว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมี
ลักษณะเดียวกันในข้อมูลทั้ง 2 ชุด ส่วนในกลุ่มปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตราย และมลพิษ
ทางน้ำ และปัญหามลพิษทางอากาศ เสียง และอื่นๆ นั้นกลับพบว่า ตัวแปรระดับการศึกษาไม่มี
อิทธิพลต่อประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในประเด็นนี้พบว่า แบบแผนของความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งสอง
ชุดเป็นไปในแบบเดียวกันเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ใน
ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่ามีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า
การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า ซึ่ง
ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่เมื่อวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยแบบลอจิต กลับพบว่าตัวแปร
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีอิทธิพลต่อประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด เฉพาะในปี
พ.ศ. 2541

อาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอาชีพกับประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุดจาก
ข้อมูลทั้ง 2 ชุดในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าเป็นไปในรูปแบบเดียวกันทั้ง 2 ปี พ.ศ. ที่ทำการสำรวจ กล่าว
คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรและเหมืองแร่จะให้ความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การ
พังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากกว่าผู้ประกอบอาชีพอื่นๆ และไม่ได้ประกอบอาชีพ ผลการ
ศึกษาที่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติไม่ว่าจะเป็นข้อมูลในปี พ.ศ 2536
หรือในปี พ.ศ. 2541 ก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตามผลการศึกษาที่ได้นี้สามารถยืนยันอย่างชัดเจนในการวิเคราะห์
ด้วยแบบจำลองถดถอยลอจิต ซึ่งสรุปได้ว่า โดยภาพรวมแล้วแบบแผนของความสัมพันธ์ยังคงเป็นไป
เช่นเดิม และมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า อาชีพมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างกันใน
ประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชากรไทยสนใจมากที่สุด

รายได้ของครัวเรือน ความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินของประชากรไทยจะแปรผกผันกับรายได้ของครัวเรือน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าจะมีความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า ในขณะที่สัดส่วนของความสนใจต่อปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตราย และมลพิษทางน้ำ และปัญหามลพิษทางอากาศ เสียง และอื่นๆ จะเพิ่มสูงขึ้นตามรายได้ของครัวเรือน ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองถดถอยลอจิทที่พบว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ามีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจต่อปัญหามลพิษต่างๆ น้อยกว่ากลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า สรุปได้ว่าตัวแปรรายได้ของครัวเรือนทำให้เกิดความแตกต่างกันในประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชากรไทยสนใจมากที่สุด

เขตที่อยู่อาศัย ในประเด็นนี้พบว่า ความแตกต่างระหว่างเขตที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์ต่อประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งข้อมูลที่ได้มีแบบแผนความสัมพันธ์เดียวกันทั้งสองปี พ.ศ. ที่สำรวจกล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทจะให้ความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากกว่าในเขตเมือง แต่ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะให้ความสนใจต่อปัญหามลพิษต่างๆ มากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีแบบแผนของความสัมพันธ์เช่นเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยลอจิท

ภาคที่อยู่อาศัย ผลการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปรข้อมูลได้แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างของภาคที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์ต่อประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชากรสนใจมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือจะให้ความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากที่สุด ในขณะที่ผู้ที่อาศัยอยู่ภาคกลางจะให้ความสนใจต่อปัญหามลพิษจากกากของเสีย สารอันตราย และมลพิษทางน้ำมากที่สุด และผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครจะให้ความสนใจต่อปัญหามลพิษทางอากาศ เสียงและอื่นๆ มากที่สุด ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์นี้เป็นไปในทำนองเดียวกันไม่ว่าจะเป็นข้อมูลในปี พ.ศ. 2536 หรือ พ.ศ. 2541 นอกจากนี้ ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์แบบจำลองถดถอยลอจิทยังพบว่า โดยภาพรวมของแบบแผนความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ภาคที่อยู่อาศัยมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความแตกต่างในประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 ในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าทิศทางการสัมพันธ์มีความคล้ายคลึงกัน กล่าว

คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจะให้ความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากกว่ากลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ข้อมูลทางสถิตินี้มีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ถดถอยลงจิต พบว่าตัวแปรการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของครัวเรือนมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยเช่นเดียวกัน ทั้ง 2 ปี พ.ศ. ที่ทำการสำรวจ

การได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน เกี่ยวกับเรื่องนี้ ข้อมูลที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมจะมีความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม สำหรับปัญหามลพิษต่างๆ กลับพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมจะให้ความสนใจต่อปัญหาดังกล่าวมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาที่ได้มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2541 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยลงจิต ผลของสถิติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้างต้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมของครัวเรือนมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความแตกต่างในประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประชากรสนใจมากที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 55 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และ
สิ่งแวดล้อมกับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยกำหนด	ตารางไขว้ (2 ตัวแปรก่อนควบคุมด้วยตัวแปรอื่น)		สมการถดถอยลอจิต (ควบคุมด้วยตัวแปรอื่นๆ)	
	2536	2541	2536	2541
ปัจจัยทางประชากร				
เพศ	/ *	/ *	/ *	/ *
อายุ	x *	x *	/ *	/ *
สถานภาพสมรส	x *	x *	/ *	/ *
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม				
ระดับการศึกษา	/ *	/ *	/ *	/ *
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	x *	x *	x	x
อาชีพ	/ *	/ *	/ *	/ *
รายได้ของครัวเรือน	/ *	/ *	/ *	/ *
ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม				
เขตที่อยู่อาศัย	/ *	/ *	/	/ *
ภาคที่อยู่อาศัย	/ *	/ *	x *	x *
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมของครัวเรือน	/ *	/ *	/ *	/ *
การได้รับผลกระทบจากปัญหา สิ่งแวดล้อมของครัวเรือน	/ *	/ *	/ *	/ *

/ หมายถึง ทิศทางเป็นไปตามสมมติฐาน

x หมายถึง ทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 56 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกับ
ประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุด

ปัจจัยกำหนด	ตารางไขว้		แบบจำลองถดถอยลอจิสต์	
	2536	2541	2536	2541
ปัจจัยทางประชากร				
เพศ	/*	/*	/	/*
อายุ	/*	/*	x	x*
สถานภาพสมรส	/*	/*	x	/
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม				
ระดับการศึกษา	/*	/*	x	x
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	x*	x*	x	x*
อาชีพ	/*	/*	/*	/*
รายได้ของครัวเรือน	/*	/*	/*	x*
ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม				
เขตที่อยู่อาศัย	/*	/*	/*	/*
ภาคที่อยู่อาศัย	/*	/*	x*	/*
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมของครัวเรือน	/*	/*	/*	/*
การได้รับผลกระทบจากปัญหา สิ่งแวดล้อมของครัวเรือน	x*	x*	x*	x*

/ หมายถึง ทิศทางเป็นไปตามสมมติฐาน

x หมายถึง ทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เนื่องจากผลการศึกษาค้นคว้าได้แสดงให้เห็นว่าแม้ประชากรไทยจะมีความตระหนักและให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในช่วง 5 ปี ของการสำรวจ แต่สัดส่วนของความสนใจก็ยังไม่ได้สูงขึ้นมากนัก ดังนั้นจึงได้พิจารณาเห็นว่าแม้ข้อมูลจะแสดงให้เห็นผลในทางบวกจากการดำเนินนโยบายให้ความรู้และการกระตุ้นจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่ประชาชนชาวไทยของรัฐบาลแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงต้องมีการรณรงค์ในเรื่องนี้อย่างจริงจังต่อไป และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจหรือไม่สนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่พบได้จากการศึกษาครั้งนี้ก็น่าจะเป็นประโยชน์ ในการสร้างกลยุทธ์ ปรับปรุงแก้ไขนโยบาย มาตรการ และแนวทางการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มุ่งหวังให้ประชากรเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2) ข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้ช่วยสนับสนุนข้อมูลทั่วไปว่าประชากรไทยส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับที่ต่ำ ดังนั้นนโยบายหรือมาตรการต่างๆ ที่ใช้ในการกระตุ้นความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรควรจะทำให้ความสำคัญกับประชากรกลุ่มนี้ โดยการสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในบทเรียนระดับประถมศึกษา รวมถึงการให้ความรู้นอกบทเรียนที่สามารถสื่อสารให้เกิดความเข้าใจอย่างง่ายไม่ซับซ้อนจนเกินไป

3) ข้อมูลที่น่าสนใจซึ่งพบจากการศึกษาประการหนึ่งคือ กลุ่มประชากรที่มีสถานภาพทางสังคมสูง อันได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีการศึกษาสูง, ผู้ประกอบอาชีพวิชาชีพ วิชาการ และบริหาร, ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้สูง และจะให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลง ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าศึกษาต่อไปว่าเป็นเพราะเหตุใด และรัฐจะมีวิธีการอย่างไรในการกระตุ้นจิตสำนึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของประชากรกลุ่มข้างต้น

4) ผลการศึกษาเกี่ยวกับประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สนใจมากที่สุดพบว่า ประชากรไทยจะให้ความสนใจต่อปัญหาการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การพังทลายและการเสื่อมโทรมของดินซึ่งเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตชนบทลดลง ในขณะที่ความสนใจต่อปัญหามลพิษต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเมืองกลับเพิ่มขึ้น ข้อมูลนี้น่าจะมีส่วนช่วยให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหา

ดังกล่าวที่เกิดจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของเขตเมืองได้ ดังนั้นนโยบายในการจัดการเมืองเพื่อลดปัญหามลพิษจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้อันตรายดังกล่าวคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น เช่น โครงการเมืองน่าอยู่ โครงการพลังงานหารสอง เป็นต้น

5) การกระตุ้นให้ประชากรมีจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาที่เกิดจากความสูญเสียหรือเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีความต่อเนื่อง มีเป้าหมายที่ชัดเจน และมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจจะเป็นการให้การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ การอบรม การประชุมสัมมนา การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม การเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางสื่อต่างๆ รวมถึงการจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อแสดงความคิดเห็นในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ประชากรตื่นตัวและให้ความสนใจต่อสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชาติได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นในศาสตร์ทางนิเวศวิทยาถือว่าเป็นข้อมูลของปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อการอยู่รอด และความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งก็คือ “มนุษย์” เพราะมนุษย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สร้างและผู้ทำลายในเวลาเดียวกัน ดังนั้นการศึกษาภาวะความสนใจหรือความตระหนักต่อสถานการณ์หรือสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในกลุ่มมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งและควรมีการศึกษาเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวในเรื่องนี้อย่างใกล้ชิดเพื่อใช้สนับสนุนนโยบายประเภท “กันไว้ดีกว่าแก้” (Pre-Cautionary Policy)

2) การวัดความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากร อาจทำได้ในลักษณะอื่นๆ แต่การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในคำถาม จึงเห็นว่าหากจะมีการสำรวจเกี่ยวกับเรื่องนี้ในครั้งต่อไป ควรเพิ่มคำถามที่สามารถใช้วัดความสนใจของประชากรในลักษณะอื่นบ้างก็จะเป็นประโยชน์และมีความชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงการเพิ่มตัวแปรบางตัวในส่วนของภูมิหลังหรือพฤติกรรมที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ความถี่ในการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของอันเกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีต่อสุขภาพของผู้ตอบสัมภาษณ์หรือสมาชิกในครัวเรือน เป็นต้น

3) เนื่องจากสิ่งแวดล้อมนั้นประกอบไปด้วยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ดังนั้น น่าจะมีการศึกษาความสนใจต่อประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาชุมชนแออัด หรือปัญหายาเสพติด เป็นต้น

5) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ประกอบกับการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อให้ได้รายละเอียดในประเด็นความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

6) นอกจากศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลด้านความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชากรแล้ว น่าจะมีการศึกษาต่อเนื่องเพื่อติดตามว่าประชากรมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นหรือไม่ภายหลังการกระตุ้นให้เกิดความสนใจแล้วก็จะจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการและการบริหารอีกระดับหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย